

Nytt om gammelt

Mai 2017 – Nr. 2/17

FÅBERG OG LILLEHAMMER HISTORIELAG

Sommertur til Hadeland søndag 11. juni 2017

Fåberg og Lillehammer historielag inviterer medlemmene på tur til historiske steder på Hadeland. Turen starter fra Lurhaugen kl. 0900 søndag 11. juni.

Damask m.m.

Vi kjører til gården Grinaker i Brandbu der Grinakervev ligger. Det er et av de få gjenværende damaskveveriene i Europa. Kunnskapen om veving blir holdt ved like og videreført her. Vi blir vist rundt i vevstuene og maskinvervriet hvor blant annet dukene til Oslo Rådhus blir produsert. Det blir også spennende med et besøk i butikken.

Etter besøket der er det tid for lunsj på **Granavolden Gjæstgiveri**. Stedet har 350 års tradisjon, og Gregerstua er en del av det opprinnelige gjæstgiveriet fra 1657 og er i full drift i dag. Gregers Granvolden fikk i 1716 kongelig privilegium å drive gjæstgiveri og skjenkestue for sin innsats under den Nordiske krigen i begynnelsen av 1700-tallet. – Vi får servert en 2-retters lunsj kl. 13.

Like ved gjæstgiveriet ligger **Søsterkirkene**. To kirker som ble bygget like ved siden av hverandre på 1100-

tallet. Sagnet forteller om to søstre som ble uvenner og bygget hver sin kirke. Den eldste kirken, *Mariakirken* med en enkel arkitektur i grovhakket stein, ble viet til jomfru Maria. Den andre, *Nikolaikirken*, er viet til St. Nicolaus, skytshelgen for de veifarende. Det blir guidet omvisning i kirkene kl. 15.

Turen er sponset av historielaget. Egenandelen per person er kr 450 for medlemmer og kr 550 for ikke-medlemmer. Med i prisen er buss tur/retur, besøk og omvisning på Grinakervev, 2-retters lunsj på Granavolden Gjæstgiveri, samt inngang og omvisning i Søsterkirkene. Evt. drikke til lunsj må betales av hver enkelt.

Påmelding

Bindende påmelding til Nina G. Skurdal innen 26. mai til tlf. 930 54 984 eller mail ninaskurdal@gmail.com. Turen betales kontant på bussen.

Hilsen historielaget ved turkomiteen.

*Vent ikke med å beundre treets blomster –
Før natten er omme kan stormen ha tatt dem.*

Et rolig årsmøte

27 medlemmer deltok på Fåberg og Lillehammer historielag sitt årsmøte søndag 5. mars 2017 på YK-huset i Lillehammer. Ådne Norheim ble valgt til møteleder, og Kari Brennum referent. Årsmelding og regnskap for 2016 – som var tatt inn i Nytt om gammelt nr. 1-2017 – ble godkjent. Aktivitetsplan og budsjett for 2017 ble lagt fram. Fåberg og Lillehammer historielag vil i 2017 prioritere:

- gi ut årbok nr. 36
- gi ut bok om setrene i Fåberg
- ca. 8 lokalhistoriske seminarer
- et par organiserte medlemsturer
- arbeide for navneplater på de sovjetiske krigsgravene på Jørstadmoen
- videreføre arbeidet med egen fotogruppe
- opprette egen PR-gruppe som bl. a. ska lage ny vervebrosjyre
- gi ut tre nr. av medlemsbladet Nytt om gammelt.

Valg

Ådne Norheim og Randi Høstmælingen takka nei til gjenvalg, og nye i styret ble Reidar Bostad og Jens Homb. Revisor Sigvart Ulven ble gjenvalgt. I valgkomiteen er Thorstein Hernes (gjenvalgt), Randi Høstmælingen (ny) og Einar Rindal (ny).

Etter årsmøtet, kaffe og kringle fortalte Tove Lehre om YK-husets historie.

Bilde: Styret etter årsmøtet 5. mars: f.v. Mikael Finsveen (fotogruppa), Kari Brennum (sekretær, lokalnavn på kart), Grethe Borgen (leder, lokalhistoriske seminar), Nina Grøseth Skurdal (nestleder, turer og arrangementer, navn på krigsgraver), Reidar Bostad (Fåberg kultursti), Jens Homb (turer og arrangementer) og Jostein Valved (kasserer, navn på krigsgraver). *Foto: Kjell Helge Moe*

Ådne Norheim gikk ut av styret, men fortsetter som prosjektleder og redaktør for boka om setrene i Fåberg. Randi Høstmælingen gikk ut av styret og inn i valgkomiteen. Begge har gjort en stor innsats for historielaget de siste par årene.

Krigsgravene på Jørstadmoen

På Jørstadmoen ble 954 krigsfanger gravlagte 1942-45:

- 927 sovjetiske (russere, ukrainere, hvitrusserne m.fl.)
- 25 jugoslaviske, og
- 2 polske.

Gravsted og navn er kjent, unntatt en som vi vet bare fangenummeret på.

Historielaget arbeidet i 2011 med å få opp navneplater, men de ble for dyre. At en av initiativtakerne, Jan Vidar Lie Pedersen, brått gikk bort, var vel også ei årsak til at det ikke ble gjort mer da.

Under historielagets tur på Jørstadmoen 18. september 2016 ba omviseren, general Ole Rønning (86), historielaget om å ta opp igjen arbeidet med å få navneplater på gravplassen. Det er nå ei gruppe med fire fra historielaget som arbeider med dette: Ole Rønning, Terje Moringen, Nina G. Skurdal og Jostein Valved. Tom Marius Aamodt fra Jørstadmoen leir og Arnt L. Ellingsen fra Forsvarsbygg deltar også i arbeidet.

Den 5. april hadde gruppa møte på Jørstadmoen med **lederen for krigsgravtjenesten i Kulturdepartementet Per-Otto Gullaksen**.

Vi arbeider nå for å få realisert planene om navneplater. Det er tenkt seks plater med vel 150 navn på hver plate, og at disse skal ligge skrått på et lavt fundament langs veggen fra porten inn til minnebautaen som står på gravplassen.

Staten har tatt ansvaret

Den norske staten har tatt ansvaret for sovjetiske og jugoslaviske krigsgraver i Norge på grunn av at disse statene er oppløst. For et par år siden ble krigsgravene på Tjøtta på Helgeland istandsatt med bl.a. navneplater. Det er nå planer om et krigsminnesmerke på Vestre gravlund i Oslo. Jørstadmoen bør ligge godt an for å komme etter Vestre gravlund. Økonomisk er prosjektet så stort at det vil måtte skje i statlig regi, og det er avhengig av særskilt statlig bevilgning.

Historielagets rolle synes å bli lokal koordinering og lokal pådriver.

I år er det 75 år siden de første sovjetiske krigsfangene kom til Jørstadmoen i 1942.

Ny årbok til høsten

Årbok nr. 36 vil bli utgitt seinhøstes med allsidig innhold. Mer om lanseringa i neste *Nytt om gammelt*.

I redaksjonskomiteen for årboka er Live Sætre (leder), Geir Linberg, Rønnaug Hovhaugholen, Halgrim Øistad og Jorun Krukhoug Kilvær.

Fotogruppe i historielaget

Hvorfor ei fotogruppe?

På styremøtet i Fåberg og Lillehammer historielag 3.5.2016 ble det vedtatt å etablere ei fotogruppe. Bakgrunnen for dette er at det i gamle bilder ligger mye god historie og dokumentasjon som er viktig å ta vare på. Det er nødvendig å få innhentet så mye informasjon som mulig om bildene, hvor bildet er tatt, hvem som er avbildet, aktiviteten som utføres, samt andre data. Bildene må systematiseres i et digitalt arkiv for å kunne hentes ut igjen til historielagets bruk i årbøker og andre bøker og til utlån og bruk til formål godkjent av historielaget.

Fotogruppa nå

Gruppa som har jobbet med å legge til rette for dette arbeidet består av Mikael Finsveen (styrets representant), Kjetil Rolseth, Vegard Gundersen, Rolf Løvdal og Egil Malme. Det har vært jobbet godt og systematisk for å få etablert et digitalt arkivsystem, herunder definisjon av mappestruktur, rutine for tekstpåføring på hvert bilde og ikke minst søkemuligheter for å hente ut aktuelle bilder. Det er også utformet et skjema, en «rettighetsavtale», som gir historielaget rettighet til bruk av bildene til sitt formål. Gamle bilder i papirformat kan være av til dels dårlig kvalitet og vi kommer til å benytte både skanning og avfotografering ved innlegging i det digitale arkivet. Det er innkjøpt hard disk og anskaffelse av utstyr for skanning er under utredning. Det er først og fremst bilder av generell historisk verdi og interesse som er viktig å få bevart, og styret i historielaget har gitt noen føringer rundt dette. Andre

historielag med aktive fotogrupper har også vært kontaktet. Rutiner for de ulike arbeidsoperasjoner vil nå bli utarbeidet.

Ta kontakt

Etter hvert som tilfanget av bilder øker vil det bli behov for dugnadsinnsats til sortering, identifisering, skanning og registrering av opplysninger. Dette kommer vi tilbake til, men er det allerede nå noen som kunne tenke seg å delta i dette viktige arbeidet, så ta gjerne kontakt med historielaget ved Mikael Finsveen, tlf. 418 55 811 eller e-post mfinsvee@bbnett.no. I de fleste hjem ligger bilder fra tidligere tider, og disse blir ofte borte ved generasjonsskifter mv. Dette er historisk dokumentasjon

som historielaget vil ta vare på. Vi har fått tilgang til en del bilder som vi jobber med nå for å prøve ut opplegget. Også her vil vi komme tilbake med informasjon om hvordan vi tenker oss denne innsamlingen. Men er det noen som er i besittelse av, eller vet om samlinger med gamle bilder, så ta gjerne kontakt allerede nå.

Facebook

Det er også etablert en egen face book side med navn «Fåberg og Lillehammer Historielag fotogruppe». Denne vil bli brukt i arbeidet med å identifisere personer på bilder mv. og gamle bilder med spesiell historisk verdi vil bli lagt ut på sida. Det blir også lagt ut informasjon om arbeidet i gruppa.

Bilde: Arbeid på vegen til setra Lorthola i mellomkrigstida. Fra venstre Johannes og Johan Døsrønningen, Kristian Brubakken, Anton Berntsen (foran), ukjent 1 (bak), ukjent 2 (i midten i lys buserull), Ivar Ødegård (bak), Alfred Dalby (på trillebåra), ukjent 3 og Lisabeth Brennum. Kjenner noen de tre vi ikke har identifisert? Årstall?

Nytt fra historielaget

Mesna kultursti

Historielaget er med på vedlikeholdet av Mesna kultursti, som følger elva Mesna fra Colletts bru ned til osen ved Strandtorget. For historielaget deltar Roar Torgersen, Arvid Johnslie og Oddvar Pettersen. Skiltene blir dessverre av og til utsatt for spraymaling og anna hærverk.

Fåberg kultursti

Fåberg kulturstien går fra Fåberg kirke nord- og nordøstover til helleristningene ved Drotten (ved Gudbrandsdalslågen). Lillehammer kommune ga i fjor historielaget midler til vedlikehold av Fåberg kultursti. Historielaget prøver nå å få organisert samarbeid med andre som har arbeidet med kulturstien. Noen skilt bør vøles, litt kratt ryddes osv. Målet er at det skal skje i år. Kontaktperson for historielaget er Reidar Bostad.

Høstturer

Setertur til Maihaugen lørdag 30. september. Der vi ser på Øygardssetra fra Skjåk, Lundsetra fra Ringebu og Korpbergssetra. Det blir også om setrene i Fåberg. Trolig blir det også omvisning på Modellkammeret på Jørstadmoen til høsten. – Mer om dette i neste Nytt om gammelt som kommer i september 2017.

Bok om setrene i Fåberg til jul

Etter initiativ og stå-på-innsats fra særlig Ole H. Rønningen, har historielaget i flere år arbeidet med ei bok om alle setrene i Fåberg. Boka har også med setrer fåberggarder har i nabokommuner. Ådne Norheim overtok som prosjektleder og redaktør i 2015 og alt synes nå i rute for at boka blir ferdig ca. 1. desember i år.

I tillegg til omtale av de enkelte setrene vil boka inneholde tradisjonsstoff om seterdrift, kart og mye bilder. Kjetil Rolseth og Jarle Johansen har siste året fotografert mye i tillegg til de bildene vi hadde fra før.

Vi tror at også hyttefolket vil finne mye interessant i boka.

Bilde: Mange fleire enn de som er i prosjektgruppa, har hjulpet til med det som kommer i boka om setrene. Her er prosjektgruppa, foran f.v.: Ådne Norheim, Grethe Borgen og Ole H. Rønningen. Bak f.v.: Kjetil Rolseth, Jarle Bergsjordet, Kari Brennum, Jostein Valved, Jarle Johansen, Marit Norheim, Tore Bjørnsgaard og Inger Elisabeth Fryjordet. Foto: Kjetil Rolseth.

Fra Chicago til Lillehammer og omegn 1910

Dette er ei førstehandsberetning slik Olav Bøhmer opplevde oppveksten sin i Lillehammer, en by som den gang var ganske ulik nå. Mye har forandret seg, men mye er også gjenkjennbart.

Olav Bøhmer var født i 1869 og vokste opp i det som i dag heter Storgata 57. Gården ble bygget av faren, bankkasserer og ordfører i Lillehammer N. G. Bøhmer tidlig i 1850-åra. Olav Bøhmer dro til Amerika som 20-åring, ble farmasøyt og senere lege i Chicago. I 1910 la han ut på en norgesreise og mange år senere skrev han ned sin historie fra denne reisen.

Per Richard Bærøe m.fl. har tilrettelagt stoffet. Boka Lillehammer-reise 1910 er rikt illustrert med gamle og nye bilder. Boka ble utgitt i fjor. Pris: kr 300 i bokhandel, kr 240 til medlemmer ved tinging hos historielaget (+ ev. porto).

Å, jeg vet en seter

Setrene i Fåberg og Lillehammer

Fåberg og Lillehammer historielag

Foto © Jarle Johansen / Ådne Norheim